

Muhulane

Nr 12 (349)

Detsember 2018 (jõulukuu)

Muhu leht

6. detsembril kl 17.15
Liiva Kaubahoovis

kuusetulede süüdamine ja advendiaja alguse tähistamine

Tervitavad: õpetaja Hannes Nelis, vallavanem Raido Liitmäe, Muhu Põhikooli lastekoor ja segarühm, jõulumemmed ja päkapikud.

Soovijatele jagame adventituld.

Muhu Spordihallis

22. detsembril kl 9 – 13
JÕULULAAT

kl 11 esinevad väga väikesed tantsupäkapikud pisut suuremate päkapikkudega
Kauplejate registreerimine telefonil 503 7407

Muhu Lasteaia saalis

20. detsembril kl 10
KODUSTE LASTE
JÕULUPIDU

info ja registreerimine: Reet Hobuskoppel (5669 1980)

Jõulud

See tugev tunne võlusõna koduvärvaval me kokku saame semiootikute sõnul ühendame põlvkonnad vaarema sammude sosin meid liidab –

sündinuid ja lahkunuid me kodusaar Muhu kesk sini-rohelist merd saatjaiks vaaremade armastus ja au.

Irma Järvesalu, 2018

ISSN 1736-289X

9 771736 289007

Armsad muhulased!

Eestile ja samuti Muhu vallale nii tähtis aasta on möödaniuks saamas – oli meie riigi 100. sünnipäeva aasta ja mõeldes oma riigile, mõtleme me alati ka oma kodule ja oma koduvallale. Oli uhke tunne Muhu spordihallis EV 100. aastapäevale pühendatud aktusel, et meil oli liiksaks meie Eesti 100. a ajaloo tähistamisele võimalus meenutada ka meie koduvalla väärikat ning kirevat 100-aastast ajalugu.

Jõuluaeg on üks oodatuid ja armastatuid aegu aastas nii lastele kui täiskasvanutele – meis kõigis on jõuluajal väikeseid poisse ja tüdrukuid, kes ootavad ja loodetavasti leiavad oma jõuluime ja jõulurõõmu.

Igasse aastasse mahub palju rõõmsaid ja ka kurvemaid hetki. Tegelikult on ju head meie ümber väga palju, aga tihti peale mattub see igapäevavaru ning me ei oska seda oma argiaskelduses ise märgata ja hinnata.

Aasta 2018 oli Muhu valla jaoks põnev aasta – oli esimene aasta peale haldusreformi, mis neelas või sundliitis paljud Eestimaa väikevallad ning muutis paljude inimeste harjumuspärasest elurütmist, õnneks muhulased tänu oma valla säilimisele küll neid muutusi väga ei tunne-

tanud. Eks ta oli tegelikult meie jaoks ka pisut ärev ja ootusi täis aasta – kuidas suudame ühe väiksema iseseisva omavalitsusena hakkama saada ja täita kõiki riigi poolt kohalikele omavalitsustele pandud kohustusi. Üks aasta on järelduste tegemiseks küll liialt lühike periood, kuid näen ja tunetan, et see ind ja tahe oma kodukohta arendada ei ole muhulastest kadunud – pigem andis haldusreform võimsa tõuke ja innustuse näidata, et ka väike saab olla võimekas ja arenemisvõimeline ning me saame suurepäraselt oma elukorraldusega hakkama.

Kõige selle kinnituseks on rõõm tõdeda, et 2018. a märksõnaks Muhus oli laste ning noorte aasta. Kõik väärt ettevõtmised, uued asjad ja tublid inimesed on suurimat kiitust väärt, aga laste arvu suurenemine lasteaias ning vajadus ja võimalus avada lasteaias uus rühm on sündmus, mis näitab ühe kogukonna elujõulisust ja arenemist. Oli ääretult tore, et suvel toimus esimene Muhu noortefestival ja aasta lõpus tuli uuesti kokku Muhu Noortevolikogu – üsna kulunud, aga siinkohal paslik väljend: noored on meie tulevik!

Eks meie ilusa tuleviku nimel toimub ka uute korterite ehitamine Liivale, Liiva keskuseala väljaehitamine, toimetavad aktiivselt meie ettevõtjad – kõik selle nimel, et nii vanal kui noorel ning kõigil, kel Muhu südames, oleks siin hea.

Üks artikkel on väga piiratud võimalustega, andmaks edasi kõike head ja meelde jäävat, mis möödunud aastal teoks sai ning küllap meil igal aastal on oma meelde jäävad mälestused 2018. aastast. Minu siiras tänu ja kiitus kõigile muhulastele oma kodu, oma küla ja oma Muhumaa hoidmisel ja arendamisel!

Keset meie igapäevast tööd ja vaeva, õnnestumisi ja ka eksimusi, õnne- ja kurbusehetki annavad jõulud meile väiksegi võimaluse võtta aeg maha ning veeta see oma lähedastega – hindame ja naudime seda. Mõtleme ka neile lähedastele ja sõpradele, kes on meist kaugel, mõtleme ka neile kallitele inimestele, kes meie hulgast möödunud aastal lahkusid!

Toogu uus, 2019. aasta, meile ikka veel paremat lisaks sellele, mida oleme üheskoos Muhus suutnud!

Imelist jõuluaega, tujuküllast aastavahetust ning toimekat uut aastat!

Raido Liitmäe
vallavanem

Muhu Spordihallis
28. detsembril kl 21
AASTALÕPUPIDU
üksed avame kl 20

Tantsuks mängib ansambel "Sleepwalkers"
Esinevad SÜG-i 101 lennu abiturientide kohtade broneerimine telefonil 503 7407

Kalmer Saar

Vallavalitsuse istungitelt

31. oktoober

Otsustati toetada laste osalemist OÜ Sepps sporditreeningutel, MTÜ Konnonkonn spordiringis, MTÜ FC Kuressaare Jalgpallikooli jalgpallitreeningutel ja MTÜ Leisi Spordiseltsi jalgpallitreeningutel.

Korraldatud jäätmeveost said ajutise vabastuse: Kallaste k Kallaste-Ranna (22.10.18–31.5.19), Tupenurme k Mardi (1.12.18–31.3.19), Suuremõisa k Völupe-Mäe (1.11.18–1.6.19).

Kooskõlastati puurkaevu asukoht Laheküla Rehe mü.

Väljastati ehitusluba

- abihoone püstitamiseks Lõetsa k Vanapere mü,

- puurkaevu rajamiseks: Lõetsa k Vanapere mü, Raugi k Kadaka mü, Rässa k Kase mü, Tamse k Uue-Tähe, Vöiküla Uue-Silla.

Maasi Jäätmehooldus OÜ liikmeks määrati neljaks aastaks Piret Lang.

Volikogu 15. novembri istungi päevakord

- Muhu Maja detailplaneeringu algatamine, lähtesekohtade kinnitamine,

- Vallavalitsusele volituste andmine Huvihariduse ja huvitegevuse kava kinnitamiseks,

- Informatsioonid (maamaks, Koguva Ansu, vallavanema ülevaade investeeringutest, hangetest ja eelarve 10 kuu täitmisest).

Päästeameti projektis "500 kodu tuleohutuks" tunnistati edukaks Korsten Puhtaks OÜ pakkumus.

Lihtmenetlusega riigihankes "Investeeringislaenu võtmine" tunnistati vastavaks ja edukaks Swedbank ASi pakkumus.

Eraldati toetusi külaelanike seltsitegevusele ja külade arendamisele (Oad ja Eed MTÜle mardilaadal osalemiseks, MTÜle Kallaste Rand Kallaste II bussipeatuse hoone renoveerimiseks, Perekooll OÜle Muhu mudilasringi korraldamiseks).

Tunnistati nurjunuks lastekaitsetöötaja konkurss seoses kandidaatide loobumisega ning otsustati korraldada uus konkurss tähtajaga 19. november 2018.

8. november

Valla esindajaks Muhu Lasteaia hoolekogu koosseisu määrati sotsiaalnõunik Triin Valk.

Triin Valk sai ka volitused eestkostetava esindamiseks.

Korraldatud jäätmeveost sai ajutise vabastuse: Rässa k Konkis-Kopli (2.11.18–1.6.19).

Pikaajalise vabastuse korraldatud jäätmeveost sai Kallaste k Vahe (1.12.18–31.1.20).

Lõetsa k Vanapere kü sihtotstarbeks määrati 100% elamumaa ja lähiaadressiks Uuesalu.

Otsustati vastu võtta ja suunata avalikule väljapanekule 26.11.–9.12.2018 Nõmmküla Vana-Leemeti kü detailplaneering.

Väljastati ehitusluba:

- Paenase k Hiie mü puurkaevu rajamiseks,

- Mäla k Simmu-Mardi mü elamu püstitamiseks.

Väljastati kasutusluba Nõmmküla Lapanurga mü püstitatud suvilale.

Väljastati projekteerimistingimused:

- Rässa k Merevärava mü suvila ehitamiseks,

- Soonda k Tänavsuu mü elamu ehitamiseks.

Vaadati läbi volikogu eelnõud, määruse tekstid ja avaldusi, toimus arutelu.

14. november

Kinnitati avatud menetlusega riigihanke "Liiva keskuse 1. etapi ehitustööd" tulemused: vastavaks ja edukaks tunnistati YIT Infra Eesti AS pakkumus.

Korraldatud jäätmeveost said ajutise vabastuse: Kuivastu k Tuule (31.10.18–31.5.19), Tusti k Urmase (1.9.18–31.5.19).

Pikaajalise vabastuse korraldatud jäätmeveost sai Kallaste k Olavi (1.11.18–31.1.20).

Otsustati toetada annetusega Eesti Kirikute Nõukogu kultuuriturismialast projekti "Teeliste kirikud".

Eraldati vahendid reservfondist põhikoolide kohamaksude tasumiseks.

Väljastati ehitusluba:

- Igaküla Kästiku puurkaevu

rajamiseks,

- Paenase k Merineitsi mü üksikelamu püstitamiseks,

- Lõetsa k Selja mü suvila püstitamiseks.

28. november

Kinnitati ürituse "Väle pätt 2018" toimumine (meeskondlik seiklusorienditumine) 15.12.2018 kl 10.30–17 Muhu vallas Liiva k ja selle ümbruses.

Otsustati toetada laste osalemist OÜ Sepps sporditreeningutel.

Ajutise vabastuse korraldatud jäätmeveost said: Tupenurme k Andruse (1.1.19–1.6.19 ja 1.10.19–31.12.19), Lõetsa k Nurme (1.1.19–31.12.19), Lõetsa k Matsi-Uuelu (1.12.18–1.4.19).

Pikaajalise vabastuse korraldatud jäätmeveost sai Kallaste k Jakobi (1.12.18–31.1.20).

Väljastati kasutusluba Nautse k Laasu mü kanalisisoonirajatisel.

Väljastati ehitusluba:

- Kallaste k Saarkopli mü üksikelamu püstitamiseks,

- Rootsivere k Nuka mü üksikelamu püstitamiseks,

- Igaküla Lutsu puurkaevu rajamiseks,

- Soonda k Paali-Uuelu puurkaevu rajamiseks,

- Soonda k Lao mü väiketapamaja püstitamiseks.

Võeti vastu määrus "Muhu Lasteaia laste vastuvõtu, koha kasutamise ja lasteaiast väljaarvamise kord".

Detailplaneeringute teated

Muhu Vallavalitsus võttis 8.11.2018. a korraldusega nr 277 vastu Nõmmkülas asuva Vana-Leemeti maaüksuse (47801:003:0301, maatulundusmaa, 9,29 ha) detailplaneeringu. Planeeringu eesmärgiks on päikesepargi ja selle toimimiseks vajalike ehitiste rajamine. Detailplaneeringuga jagatakse katastriüksus kaheks, millest ühele tegevusi ei kavandata ja see jääb maatulundusmaa sihtotstarbega ning teisele, ca 3,78 ha suurusele maaüksusele rajatakse päikesepark (maksimaalse ehituluse pinnaga 18 000 m²) ning selle teenindamiseks vajalik taristu. Päikeseparki teenindava katastriüksuse sihtotstarbeks määratakse tootmismaa.

Detailplaneeringu avalik väljapanek toimub 26.11. – 9.12.2018. a. Ettepanekud ja vastuväited planeeringulahenduse osas palume esitada kirjalikult avaliku väljapaneku jooksul.

Detailplaneeringu materjalidega on avaliku väljapaneku kestel võimalik tutvuda Muhu vallamajas, aadressiga Muhu vald Liiva küla Vallamaja ning valla kodulehel: <http://www.muhu.ee/Detailplaneeringud>. Nimetatud korraldusega saab tutvuda Muhu Vallavalitsuses ja aadressil www.muhu.ee/Dokumendiregister;

Täiendav info tel 453 0680, maa@muhu.ee

Muhu Vallavalitsus teavitab detailplaneeringutest valla kodulehel, maakondlikus lehes, valla teadetetahvilil ja üldjuhul ka ajalehes Muhulane (kui ilmunumissagedus vähegi võimaldab). Lisaks on võimalus tellida endale teavitused meilile. Selleks palume saata meililistiga liitumise soov aadressile maa@muhu.ee

Muhu Vallavolikogu algatas oma 15.11.2018. a otsusega nr 78 Muhu Maja detailplaneeringu. Planeeringuala hõlmab Muhu vallas Liiva külas asuvat Kalapoe katastriüksust (47801:004:0335, ärimaa, 2917 m²). Planeeringu eesmärgiks on kinnistule ca 400 m² ehitusaluse pinnaga multifunktsionaalne büroo- ja rendipindadega ärihoone kavandamine ning kinnistu ruumilise terviklahenduse loomine. Planeeringuga määratakse katastriüksuse ehitusõigus (sh lammutatavad hooned) ja arhitektuursed tingimused, planeeritakse kommunikatsioonid, määratakse parkimislahenduse, haljastuse ja heakorra põhimõtted. Planeeringuala asub Muhu valla üldplaneeringu kohaselt detailplaneeringu koostamise kohustusel alal.

Detailplaneeringu algatamise otsusega saab tutvuda Muhu Vallavalitsuses (Liiva k, Muhu v, Saare mk) ja aadressil www.muhu.ee/Dokumendiregister; info tel 453 0680, maa@muhu.ee

NB! Kui soovite osaleda planeeringu koostamises või saada teavitusi või lisainfot, siis palume teavitada sellest Muhu Vallavalitsust ning märkige ka ära viis, kuidas soovite edaspidi infot saada ning planeeringu väljatöötamises osaleda.

2019. aasta maamaksust

Vallavolikogu otsustas, et 2019. aastal maa-maksu määrasid ei muudeta, mistõttu ei muutu ka maamaks. Küll aga võivad väikesed muutused maamaksus tuleneda Maa-ameti üleminekust uuele katastri kontseptsioonile, mille eesmärgiks on kaasajastada andmeid. Muuhulgas hakatakse iga-aastaselt üle vaatama ja ajakohastama maaüksuse kõlvikulist koosseisu. Kuna maatulundusmaa sihtotstarbega maaüksustel sõltub maamaks maa kõlvikulisest koosseisust, võibki see põhjustada väikesi erinevusi võrreldes möödunud aastase maamaksuga.

Maa-ameti geoportaal (geoportaal.maaamet.ee/est/Andmed-ja-kaardid/Maakatastri-andmed/Katastriüksuse-kõlvikute-paring-p631.html) saab igaüks kõlvikute päringu abil vaadata katastriüksuse pindala, sihtotstarvet, kõlvikulist koosseisu (õuema, metsamaa, haritav maa, looduslik rohumaa, muu maa) ning maa maksumis-hinda enne ja pärast 1. jaanuari 2019. Andmetes võib esineda ebatäpsusi. Lisainfo ja võimalikest andmete ebatäpsustest anna palun teada Maa-ametile aadressil kataster@maaamet.ee või helista infotelefonil 6750 810.

Novembripäevast Liisi ja Kariniga

Hämar ja vilu 23. novembripäev oli Liiva Raamatukogu lugemistoas päikseline. Meil olid külas ajakirjanik Liis Auväärt, lasteraamatute „Väike võlur Mattias” ja „Mida talv suvel teeb” autor, ja tema õde Karin Rauk, talve-raamatu illustraator, tavalus sotsiaalvaldkonna ametnik.

Liisi ja Karini juttu kogunes kuu-lama elevil seltskond – lasteaialapsed, põhikooli 4. klassi õpilased, mõned täiskasvanud. Karini poeg Mattias, usin raamatusõber oli koos vanaema ja väikevennaga samuti üritusel.

Liisi ja Karin rääkisid teest, kuidas nad jõudsid valminud lasteraamatuteni. Õed vestsid oma mõnust lapsepõlvest Orissaares, kus nende sünnikodu lähedal oli raamatukogu, mida sageli külastasid. Liis armastas väga lugeda, Karinile meeldis küll lugeda, aga üle kõige joonistada. Lapse-ea kaastööd lasteajakirjale – Liisi avaldatud luuletus ja Karini pilt – töid mõlemale meeldejäädud auhinna.

Publik nautis lõbusat ülevaadet raamatutest, mis õdesid lapsepõlves olid köitnud, ja piltidest, mis hinge puudutasid. Kuulajail

Liis Auväärt ja Karin Rauk (Karinil süles väike poeg Holger).

Alli Kalm

tekis esinejatega kohe hea side, oldi varmad küsima ja kostma, kogeti äratundmisrõõmu. Nii mõnigi väljendas siirast poolehoidu nii esinejatele kui raamatutele.

Põnev oli kuulata Liisi ja Karini oma raamatute sünnilugusid. Karin näitas piltide eri variante, mille tegemist ta oli talve-raamatule mõeldes katsetanud.

Liis ja Karin ärgitasid veel noort kuulajaskonda meelisala varakult ära tundma, sellega tegelema ja

hoolega edasi arendama, sest ainult nõnda on hilisemas elus võimalik unistustest tegudeni jõuda.

Tänaõie Karinit ja Liisi huvitava vestluse eest ja oleme rõõmsad, et kohtumine teoks sai.

Lugemistoas nägid külastajad ka raamatukogu poolt ülespandud väljapanekut, milles olid esiplaanil Liisi lasteraamat „Väike võlur Mattias” (pälvis kirjastuse „Tänapäev” ja ajakirja Täheke korraldatud konkursil auhinnalise kohta) ja Ka-

riniga koostöös valminud väike-lasteraamat „Mida talv suvel teeb?” Väljas oli ajakirjas „Eesti Naine” veebitoimetaja ametit pidava Liisi artikleid ning Monika Puutsa, Ines Vapperi ja Marko Tiidelepa tunnustavad kirjatööd raamatute kohta.

Liisi kirjutatud raamatud tõesti võluvad südamlikkusega, innustavad head tegema, väärtustavad arutlemist ja mõtisklemist koos lastega. Karini joonistatud armsad pildid talve-raamatus aga kohe kutsuvad tegelastele pai tegema, need on nii ilmekad.

Lapsevanemad, lugege oma väikelastele neid ja teisigi toreid lugusid ikka ette ja vahetage mõtteid, innustage ka lugema! Lugudes on lusti nii teile kui lastele, laste sõnavara, teadmisedki avarduvad.

Aastaring ongi jällegi täitumas. Täna kõiki, kellega käesoleval aastal raamatukogus kohtusime. Head ja kasulikku lugemisvara on igas vanuses lugejale. Nägemiseni raamatukogus!

Kaunist talve- ja jõuluaega, rõõmsat uut aastat kõigile!

Erika Pints

Talvekuu ja jõulukuu Muhu Muuseumis

Käes ta jälle on, aasta viimane kuu. Muuseumis võime öelda, et oli tore ja turistiderohke aasta; loodame, et nii läheb ka järgmisel aastal. Üritusi oli tänavu küll vähem, kuid selle eest oli meilt tellitud giidituure rohkem. Teen siinkohal tagasivaate talvekuus toimunud:

9. novembril jooksid nii hommiku poole kui ka õhtul Muhus ringi mardid, kes käisid ikka õnne viimas ja ande saamas. Õhtul kogunesid mardikambad Muhu restosse Koost, kus läks kõvaks tantsuks ja jagati „mardi manti”.

22. novembril käisid muuseumil külas Valjala lasteaia väikesed „kadrid”. Muuseumis tervitasid neid suured muuseumi „kadrid”. Laulsime, tantsisime, küsisime mõistatusi ja vahetasime ande.

5. detsembril toimub järjekordne muuseumi esinduse väljasõit Hiiu- maale seoses Saaremaa, Muhu ja Hiiu muuseumide ühisprojekti „Kalanduse teema Lääne-Eesti saarte muuseumide kogudes”. Projekti raames uuriti ja pildistati üles kalapüügitarkust ning tutvuti saarte kalandusega üldisemalt.

Sel aastal on muuseumil Tooma talu toas juba põhud maas ja kuusk nurgas. Tuba sai kaunistatud varem, kuna Muhu Noortekeskus käis ühte oma projekti muuseumis filmimas. Seega on kõik vägikaigast vedada soovijad juba praegu meile külla oodatud.

14. detsembril aitab muuseumi esindus Ida-Saaremaa kultuuritöötajaid korraldada Orissaares Puharistil toimuvat päkapikumaad. Eelmisel aastal aitasid nemad meid Koguvast.

Kuna suvi oli väga soe, tore ja toimekas, siis aasta lõppu võtab muuseumi kollektiiv rahulikumalt ja mingeid jõulušõusid Koguvast ei korralda. Käime veel Liiva lasteaia rääkimas, kuidas vanasti jõule peeti, ja oleme lahtiolekupäevadel valmis muuseumi näitama. Olete teretunud muuseumisse oma perede, tuttavate ja sõpradega. Täname kõiki muhulasi, kes on sel aastal annetanud muuseumile esemeid ja fotosid ning külastanud muuseumi!

Toon siinkohal välja mõne ürituse, mis plaanis järgmisel aastal. Näituste osas tuleb Muhu-Läti näitus, Kunstitali plaanime Muhu kunstnike näitus-müüki, jätkame

koostööd Lääne-Eesti saarte muuseumidega, kindlasti toimub 18. mail Muuseumiöö. Juulis ja augustis on plaanis laupäeviti korraldada taidluskollektiivide esinemisi päeval ajal muuseumi külastajatele. Praeguste plaanide kohaselt teeme laadaga „Meite Muhu mant” pausi ja selle asemel korraldame Eemu veski juures „Vana trüni laada”. Näitusi ja üritusi tuleb veel, aga tõin välja need, mis juba kindlamalt paigas.

Muhu Muuseumis praegu vaadatavad näitused: Väljal I korruse fuajees on näitus „Muhu muster Nii ja Naa”, II korrusel püsinäitus „Muhu tekstiil”. Toomal: Madise kambri on stendid Muhu looduse ja ajaloo kohta ning uus Muhu kaart, rehalses Ivo Kõvamehe näitus „Ennenuti”.

Kuivastu kohvikus näitus „Mere-mehe kiri”. Näitus on vaadatav kohviku lahtioleku aegadel aasta lõpuni.

Muhu Muuseum on avatud T-L kella 10–17. Pühade ajal oleme suletud.

Ilusat ja rahulikku jõuluaega ning toreid kohtumisi uuel aastal!

Siret muuseumist

Kadridest tegi pildi Mai Meriste

Tähelepanu, jäätmesortijad! Liiva keskuse kollased segapakendi-konteinerid (4 tk) ja klaasikonteiner asuvad praegu vallamaja taga.

Muhu vald korraldab Muhu valla üldplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) aruande eelnõu avaliku väljapaneku

Muhu valla üldplaneeringu ja üldplaneeringu KSH aruande eelnõu avalik väljapanek toimub 10.12.2018 – 31.1.2019. a. Avaliku väljapaneku ajal saab üldplaneeringu ja KSH eelnõuga tutvuda elektrooniliselt valla veebilehel www.muhu.ee/Uldplaneering ning paberkanalil Muhu vallamajas (aadressil: Muhu vald Liiva küla Vallamaja) tööpäeviti töötaja jook-sul ning Hellamaa külakeskuses (aadressil: Muhu vald Hellamaa küla Külakeskus) külakeskuse lahtiolekuaegadel. **Avalikule väljapanekule järgneb avalik arutelu 1. märtsil 2019. a kell 16.00 Hellamaa külakeskuses.** Planeeritavaks alaks on Muhu valla territoorium suurusel 207,9 km².

Üldplaneeringu koostamise eesmärk on valla ruumilistest vajadus-test lähtuvalt planeerimisestade § 75 toodud ülesannete lahendamine. Juba väljakujunenud asustustruktuuris üldplaneeringuga muudatusi ei kavandata. Üldplaneering keskendub olemasolevate ja traditsiooniliste väärtuste säilitamisele ja parandamisele, seda nii asustuse kui majandustegevuse suunamisel ja planeerimisel. Maakasutuse kavandamise olulisim lähtekoht on Muhule iseloomuliku külamiljöö, randade ja pärandoosluste säilitamine. Asustust, sh ettevõtlust ja teenuseid, suunatakse eelkõige Liiva küla keskkonda. Liiva küla on ja jääb saare elanike jaoks oluliseks tõmbekeskuseks. Küla keskuse arendamine toimub kompaktse asustusega alale omaste põhimõtete alusel, hõlmates elamu- ja teenust, tootmis- ja äriüksusi, avalikku teenust pakkuvaid asutusi, atraktiivset avalikku ruumi ja puhkealasid.

Mujal valla territooriumil lähtutakse ehitustegevuse (elamumajandus, ettevõtlus, puhkemajandus) suunamisel küladele omaset iseloomust ja piirkonna hoonestuslaadist (hoonestuse, põllumassiivide ja metsamaa kõlviku paiknemismustrist).

Üldplaneeringu koostamisega paralleelselt viiakse läbi KSH. KSH selgitab, kirjeldab ja hindab üldplaneeringu elluviimisega kaasnevat olulist keskkonnamõju ja määrab vajadusel mõjude leevendamismeetmed, arvestades üldplaneeringu eesmärgi ja käsitletavat territooriumi. KSH tulemused kajastuvad üldplaneeringu lahenduses. KSH tulemusel selgus, et Muhu valla üldplaneeringu elluviimisega ei kaasne olulist negatiivset keskkonnamõju. Üldplaneeringu elluviimisega kaasneva olulise ebasoodsa keskkonnamõju vältimiseks

ja leevendamiseks kavandatud meetmed on valdavas osas pigem suunised edasise tegevuse kavandamiseks, et ära hoida olulise negatiivse keskkonnamõju tekkimist. Piirilt mõju Muhu valla üldplaneeringu elluviimisel ei kaasne.

Vastavalt PlanS § 82 lõikele 2 on avaliku väljapaneku jooksul igal isikul õigus avaldada üldplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande eelnõu kohta arvamust. Arvamused edastada kirjalikult kas posti või elektronposti teel avaliku väljapaneku jooksul Muhu Vallavalitsusele aadressil Liiva küla, Muhu vald, Saare maakond 94701, e-posti aadress maa@muhu.ee

Strateegilise planeerimisdokumendi koostamise **osapooled:** Koostamise algataja ja kehtestaja on Muhu Vallavolikogu (vald@muhu.ee, 4530672)

Koostamise korraldaja ja koostaja on Muhu Vallavalitsus (vald@muhu.ee, 4530672)

Koostamise konsultant on OÜ Hendrikson & Ko (hendrikson@hendrikson.ee)

KSH aruande koostaja on Skepast & Puhkim OÜ (info@skpk.ee)

Juhime tähelepanu, et hetkel on tegemist üldplaneeringu ja KSH aruande eelnõude avaliku väljapanekuga. Seega ei ole tegemist juba valminud planeeringulahenduse tutvustamisega avalikkusele, vaid avalikult väljapanekul esitatakse üksnes esialgset planeeringuprojekti ning lõplik planeering valmib alles koostöös avalikkuse ja ametkondaga. Samas on oluline, et ettepanekud esitatakse planeeringu võimalikult varajases etapis. See võimaldab nende paremat arvestamist. Üldplaneeringu ja KSH aruande eelnõu avaliku väljapaneku tulemuste põhjal täiendatakse ja parandatakse üldplaneeringut ja KSH aruannet, misjärel esitatakse need ametkondadele kooskõlastamiseks. Peale planeeringulahenduse vastuvõtmist volikogu poolt korraldatakse uus avalikustamine.

Olles aluseks edasise maakasutuse ja ehitustegevuse kavandamisel, on üldplaneering olulisim dokument kohaliku omavalitsuse ruumilise arengu kavandamisel. Seega ootame valla arengust huvitatud isikute aktiivset osalemist ning kutsume kõiki üles tutvuma üldplaneeringu eelnõuga ning kaasa rääkima valla ruumilise arengu suunamisel.

Küsimuste korral palume pöörduda valla maa- ja planeeringu nõunik Pille Tamme poole (maa@muhu.ee; 4530680).

Muhu Ilu jututuba

Oktoobri 19. päeval toimus Hellamaa külakeskuses Muhu Ilu jututuba.

Meeldivald suur seltskond tuli rääkima Muhu kultuuriruumist ja sellest, kuidas arvestada hästi muhulaste pärandi ja loodusega ning lisada sellele vastutustundlik panus. Arutelul osales 29 inimest, mis näitab, et meie olemise viis, selle väärtustamine ja edasikandmine on olulised. Võib öelda, et kohaletulnud esindasid teatavat läbilõiget Muhu elanikest ja otsustajatest, mistõttu saab arutelu pidada piisavalt kaalukaks ja laiapõhjaliseks.

Kirjeldasime Muhu näitel, millised tunnused on ühel eraldi määratletaval kultuuriruumil, millised olud on selle loomulikule arengule soodsad ja millised mitte. Olime suurel määral ühel meele, et eraldiseisev kultuuriruum koosneb (siinse variandis) erilistest kohast, loodusest, ehitistest, rajatistest, visuaalkultuurist, keelest, kommetest, kultuuriloost ja pärandist, mis kokku moodustab kultuuriruumi ja selle liikme jaoks identiteedi. Siinse identiteedi kujunemist on peamiselt mõjutanud püsiv segamatu soov alalhoidlikult ja võimalikult hea meelega toimida. Seejuures on Muhu kultuurikeskkond jäänud pika aja jooksul olulisel määral kahjustamata kunstidentiteetidest – välistest ideoloogiatest. Võimalik, et selle eest tuleb olla tänulik muhulastele, kes varemalt nappides oludes ja targalt kogukondlikele kogemustele toetudes arendasid ja hoidsid alal lokaalset väärtusruumi. Eristasid hea ja halva, olulise ja ebaolulise, ning on jätkuvalt julged oma ja ilusa loomisel.

Kirjeldatu iseloomustab **Muhu kultuuriruumi** Eestis kui ka oluliselt laiemas kontekstis väga erilise keskkonnana, mille **väärtus seisneb pärandilise, omanäolise lokaalse identiteedi otstarbekuses ja elujõulisuses.**

Muhu väärtusruumis on midagi tänapäeval väga unikaalset, mis loob tingimused kollektiivseks tajuks ja individuaalseks horisontaalseks vastutuseks. Selline ühiskonna omadus on meile – inimestele ajalooliselt väga omane, kuid paljuski kaotatud ja asendunud individualistlikumate ja korporatiivkogukondlikumate, st majanduse- ja hierarhiapõhiste struktuuridega.

Muhu eriline kultuuriruum ja visuaalkultuur on elujõuline, nagu tõdesime, kuid **selle säilitamiseks tuleb olla üleni selle sees, tähelepanelik, arvestav ja loov.**

Kirjeldatu võib anda selgust, miks peaksime Muhu kultuuriruumi tervikuna väärtustama ning selle mõjutusi hästi haldama.

Käesolev aeg esitab väljakutseid tarbimiskultuuri, linnastumise ja heade tehniliste teostusvõimaluste kaudu. Seda enam tuleb kaaluda elukeskkonna suhtes langetatavaid otsuseid vastutustundliku panuse seisukohalt. Nii nagu mina keskkonnale, nii keskkond minule.

Kogu hoomatava kultuuripärandi keskuse jooksul on kogutud talupojatarkust, mida pika perspektiiviga kohalike otsuste langetamisel on hea arvesse võtta. Oluline on säilitada suhtekvaliteet loodukeskkonda, teineteisesse ja sama pika perspektiiviga alalhoidlikku toimimisse.

Tänapäeval on enesemääramiseks identiteedilisi alternatiive rohkem kui mõnikümmend aastat tagasi. Näiteks ainult materiaalsetele väärtustele toetuv identiteet, virtuaalidentiteet või mistahes konstrueeritud ideoloogiline identiteet. Seetõttu on **oluline vääridada omakultuuripõhist pärandilist identiteeti**, mille juured on sügaval siin ja mitte kusagil mujal, ja suunata sellele kultuuri- ja haridustöö kaudu teravdatud tähelepanu. Sellise identiteedi tulu ühiskonnale on, et ta kannab aja jooksul üliökonoomseks kujunenud kohaspetsiifilist alalhoidliku toimimise struktuuri.

Mis teeb eristuva kultuurikeskkonna nähtavaks ja tajutavaks?

Identiteeti kandvad nähtused, visuaalidentiteet, mille seekord peamiselt peatusime – maastikud, arhitektuur, sõidukid, rõivad, kunst, tarbeesemed, raamatud – kõik inimkättega loodu ja silmaga nähtav. Neid kandes ja kujundades loome tahes või tahtmata enesemääratlust, mis on ilmavaate kandjaks ja kujundajaks kõigile vaatlejatele. Seetõttu on enesemääratluse loojatel vastutus selle kujundamise ees isegi siis, kui sellele ei mõeldaks. Keskkonna identiteeti kujundab taies, mis suhestub vastava kultuuriruumiga. Lisaks kujundavad identiteeti suhtluskultuur, tegutsemisviisid, keel, tavad, väärtused.

Siinkohal väljavõtte Jaan Tamme artiklist, mis kirjeldab pärandi teadvustamise, kandmise ja kaitsmise seisust ning esitab ligi 90 aastat tagasi öeldud tähelepaneku keskkonnakujunduse kohta Tartu linna näitel.

järg lk 5

Muhu Ilu jututuba 19. oktoobril

Algus lk 4

Pärandkultuurist pärimuskultuurini, Jaan Tamm (Eesti Muinsuskaitse Selts/Säästva arengu komisjon): „...Tartu Ülikooli professor Edgar Kant, kelle poolt väljatöötatud põhimõtted olid aluseks ka 1939.a. vallareformile. Oma kõige kuulsamas artiklis, mis ilmus juba 90 aastat tagasi koguteoses „Tartu. Linn kui ümbrus ja organism. Linnageograafiline vaatlus, ühtlasi lisand kultuurimaastiku morfoloogiale” (Tartu 1927) leidis E. Kant, et „ümbruseteadlase” ülesanne ei piirdu vaid ümbruse vaatlusega, vaid ta peab tulevikku vaadates linnaehitusteadusele kui „ümbruseteadusele” selle lähtekohad kätte näitama. Ta on kirjutanud kuldse, kuid tänaste linnaplaneerijate ja uusarendajate poolt äraunustatud lause „Kes tänapäeval linnalaiendeid kavandab ja koostab, see ei saa ega tohi ühtegi osa linnakeha külge pookida, enne kui tal ei ole küllaldaselt selge, kuidas see orgaaniliselt mahub olemasolevasse asulasse ja ümbritsevasse maastikku”. Ning viimaste puhul kiputakse üldse ära unustama, et ka see on inimtekkeline.”

Muhu variandis on „linn” muidugi õnneks vaid Liiva, kuid Edgar Kanti tähelepanekud on aktuaalsed ka tänaste planeerimisküsimuste seisukohalt laiemalt.

Jututoas peatusime veel järgnevatel teemadel

Mis on Muhu visuaalidentiteet? Urmas püstitas küsimuse, kas Muhu kui bränd on pigem pärandkultuur või pigem kommerts-kultuur. Vastuseks kujunes, et elus pärand ongi bränd. Raido tuletas meelde varasmaid Muhu brändi otsinguid, mis on enamasti sumbunud tõdemusega, et Muhu on iseeneses nii kõva märk, et seda pole vajadust eraldi otsida.

Kommentaariks: kui vaadata Eesti brändi otsimist, siis – milleks otsida kohale, millel juba seisab EESTI, mingit rahnu või hunnikut...? Võtame pärandilisest tarkusest hoiatuseks kilplased – nemad tegelesid kasutute asjadega, mis olid vastutustundetud või läbimõtlematusest kahjulikud. Kilplaste häda oli, et puudus ajaline perspektiiv, pärandiline kollektiivne kogemus ja vastutustundlik vaade. Oli ainult hetkoludele vastav lihtsustatud tegutsemistahe. Et sellisest olukorrast hoiduda, tuleb olla uudishimulik olemise viisi vastu antud paigas – ehk kultuuripärandi ja -ruumi

Kultuuripärand.

Kalmer Saar

suhtes ja täiendada seda aegruumi vastutustundliku toimetamisega.

Mis kasvatab ja mis lammutab Muhu kultuuriruumi?

Kasvatavad kultuuriruumikeskne ja avatud vaade. Igapäevane ühendatud teaberuum.

Sisemigratsioon, kas hea või halb?

Karlo arvas, et värsket verd on väga vaja, muidu muutume siin kiiresti karvase peaga pässakateks :)

Probleem: saarele tullakse teinekord ehitist rajama kiirustades, pööramata tähelepanu kohapealsetele tavadele ja arvestamata kogukondlike suhetega.

Tulijale võib juurtega, tugev ja elav kultuuriruum seada põhjendatud kohustuse saada aru, kuhu ollakse sattunud ja kuidas käituda enne, kui midagi ruumi kujundavat ette võtta. See algab siis, kui seatakse oma vaatepunkt koha positsioonile. Suhetest naabritega, kogukonnaga, millist tagasisidet saadakse ning kuidas sellest järeldusi teha. Tuleb küsida: „Kus ma olen?” ja otsida sellele ausaid vastuseid. Siin kiidan üldiselt muhulaste võimet anda ausat tagasisidet sellisel viisil, et arvamus saab edastatud ja suhted rikkumata jäävad (See protsess võib anda lisandväärtusena vastuseid küsimusele „Kes ma olen?”).

Kohati esineva **eraomandi üle rõhutamise vastu „ERAMAA”** siltidega lubas Karlo enda hallataval maal asuval suurele kivile paigaldada näitliku sildi „Erakivi, ära vaata”. Ehk aitab ka omandi üleksponeerimise eest.

Kommentaariks: maaomand tähistab ennekõike kohustust ja vastutust maa eest. Mitte tingimatu õigust seda kellegi teisega jagamata jätta (vaated, läbikäigud jne).

Inimesed vahetuvad, maa jääb – igaüks saab sellele jätta enda vastutusvõimelise jälje. Loomulikult tuleb maad ka vajadusel sobilikult piiritleda.

Kadri Tüür: „Kes genereerib ideid, kes annab nõu ja kes teostab järelevalvet?”

Kristjan Sisa ettepanek: kaasata suuremate avaliku ruumi objektide rajamisel nõukoda, mis võib olla valla arengukomisjoni vajaduspõhine laiendus, kus on esindatud liiklusspetsialist, ehitusspetsialist, ohutusspetsialist, ökoloogiaspetsialist, pärandkultuurispetsialist ja esteetikaspetsialist.

Arutati reklaami maitsekuse küsimusi, mis on tähelepanu köitnud suure silla ääres. Kui reklaam on üles pandud, siis olgu vähemalt korrektselt paigaldatud.

Valla esindajate poolt **tutvustati Liiva arendust** ja esitleti kavandatava „kellatorni” ideed „**Liivakell**” – viimane leidis hea vastukaja. Detailne lahendus ja tehnilised üksikasjad ootavad veel lahendamist ja selleks oodatakse vallavalitsuses häid ettepanekuid.

Urmas Viik esitles huvitavaid maastikuarhitektuurilisi ideid laia maailmast. Slaidiprogramm puudutas erinevaid maastikukunsti näiteid (muru pind kui tekstiil või kui tehniline hiiglaväsus maa sisse), mille seas oli kaasaegseid võimalusi kasutavat arhitektuuri, tehnoloogilist disaini (inimfiguursed elektriliinide kandurid) ja ökoskulptuure (näiteks põhust üsna elutruud ja üleelusuurused loomade skulptuurid).

Näited olid loovuse piire avaradavad ja esitlesid selgesti, milline esteetiline mõju on objektile, mis on kujundatud vastava kultuuriruumi identiteeti toetavaks.

Slaidide vaatamise ja Urmase

kommentaari ajal tekkis seos: Inimene kujuneb kultuurilises identiteedilises keskkonnas, loob oma käitumise ja otsustega eneseväljenduslikku keskkonda, mis on väärtusruumi ja identiteedi kujundajaks inimestele, kes sellest taas õpivad. Niisiis eneseväljenduse akt – olgu selleks hoone projekteerimine, maastiku kujundamine, Muhu pandla või tekstiili valmistamine – on kultuurilist arengukeskkonda kujundav sooritus. See on vastutus inimeste ees, kes sellest sooritusest osa saavad.

Muhus on pärandilist ja looduslikku haruldaset palju säilinud, seetõttu mõjuvad inimtekkelised ootamatused silmapaistvatena, ning kui alahinnata olemasoleva keskkonna identiteedilist sõnumit, on ruumi ülekujundamise võimalus täiesti olemas.

Kokkuvõtteks:

Enesemääratluse ja väärtusruumi kujundajateks on kolm alust: **Loodus**, mis on meie esmane ja parim teejuht. Teiseks **kultuuripärand**, mis sisaldab endas lokaalset teavet alalhoidlikuks inimeseks olemise kohta. Ja kolmandaks reaalne **hetkeolukord**, mille hindamisel peame näitama üles püüdu adekvaatsusele.

Tuleb tõdeda, et Muhu (visuaal-)kultuuri iseloomustab loov, julge ja tasakaalustatud kujundikeel, mis arvestab pikaajaste lahenduste ja alalhoidliku hoiaku loomisega inimese ja keskkonna vahel ning pakub loovat ja vastutustundlikku viisi hetkeolukordade lahendamiseks. Praegu oleme meie kujundamas loodus- ja kultuuriruumi – hoidkem seejuures tähelepanu all kultuurilise pärandi järjepidevust, milles sisaldub võimalus pikaks ja alalhoidlikuks tulevikuperspektiiviks.

Lepiti kokku, et sarnases jututoas toimub peagi valmiva Muhu uue üldplaneeringu arutelu.

Erilised tänud Hellamaa külakeskuse tüdrukutele Tiinale ja Anule suupistete, hoolitsuse ja sooja toa eest! Samuti Annika Auväärile, Pille Tammele ja Raido Liitmäele, kes osalesid aktiivselt jututoas ja panustasid selle õnnestumisse, ning Mari ja Urmas Viigile ja kõigile kaasamõtlejatele.

MTÜ Seltiselu

Kadri Tali, Kristjan Sisa

Hellamaa külakeskus soovib kõigile kaunist ja rahulikku jõuluaega!

Noppeid

Muhu vald riigiteid endale ei soovi, kirjutas 30. novembri Saarte Hää. Piisava rahastuse korral (teehoole + investeerin-gud) võib vald kaaluda Rootsi-vere-Koguva tee ülevõtmist, samuti väikest vana tammi teed.

Saare maakonna kaunite kodude hulgas said tänukirja ka Maie ja Andres Kindel Kallaste külast, kirjutas 28. novembri Meie Maa.

Muhu vabatahtlikul pääste-komandol toimus Kapra Vana-metall OÜ-s praktiline liiklus-avarii koolitus, teatas 27. no- vembri Meie Maa. Ees ootab meditsiinikoolitus.

Muhu Leib lõpetas Nõmmel leivatootmise, andis teada 21. novembri Saarte Hää. Sooja lei-va müük Nõmme turul siiski jätkub.

Liiklusohutuse õpetaja au- hinna Lääne regioonis pälvis Muhu põhikooli õppeala- juhataja Ulvi Kipper, kirjutas 21. novembri Meie Maa. Ulvi Kipper on Muhu põhikooli õpilasi liiklusalaselt harinud alates 1995. aastast. Selle aja jooksul on tema juhendamisel saadud 32 mopeedijahi ja 378 jalgratturi juhiluba.

Orissaare gümnaasiumis novembri alguses toimunud maakonna põhikoolide võist- lusmängu "Koolivikker" võitis Muhu põhikool (Roosi Pehlak, Henry Härm, Iris Sepping, Annabel Rebane, Sten Leppik), kinnitas 24. novembri Meie Maa. Järgmisel aastal toimub võistlus võitjate juures Muhus.

Kadri Tali ja Annely Holm käivitasid Muhu ajaloo suurima looduskaitseprojekti, kandis ette 17. novembri Saarte Hää.

Villu Veski rääkis Väärikatele oma reisidest, vt 31. oktoobri Meie Maa.

Vassi(i)li Randmetsa elust

Eda Maripuu, Muhu Muuseum
Algus septembri Muhulases.

Muhu Muuseumi endine juhataja Alviine Schmuul puutus Randmet- saka kokku koolipõlves, kui ta käis naabripäras Arul õhtuti juttu vest- mas. Alviine oli huviga ja juttu kuu- lanud ja olles ise huvitunud filosoof- ifilistest küsimustest, oli Vaslilt kü- sinud, mis on elu mõte. Vastus ol- nud: „Elu jätkamine.” Alviinet mui- dugi nii lihtlabane vastus ei rahul- danud.

Muhu endine tohter Eda Väli (sündinud Aer) kohtus Vassili Randmetsaga üpris tihti. Esimest korda üliõpilasena, kui ta käis Kir- jandusmuuseumi jaoks rahvamedit- siini korjamas ja ka siis, kui ta Muhus arstina töötas ja Piiril elas. Eda Väli sõnade kohaselt oli Rand- mets sõja ajal ja selle järel teeselnud hullumeelset, et repressioonidest pääseda, kuid see oli ilmselt tema psüühikat mõjutanud. Nooremata oli ta suurepärase mälu, raudse loogikaga, aga üksiku inimesena ka egotsentriline.

Silja Kuuse (sündinud Ling) sõnade kohaselt oli temas nagu kaks erinevat isikut.

Mihkel Jürissoni isa Veiko (suri 2008) käis 1983. aastal Vaslit sugu- võsa asjus küsitlemas. Tänu sellele on Vasli hääli säilinud. Masinakirjas litereeringule on lisatud elutingi- muste kirjeldus: Suvisele ajale vaa- tamata on toas röske. Mustuse ja riknemise lõhn oli esialgu hinge- mattev, hiired krabistasid nurkades.

Kõik need, kes sel ajal Vasli juu- res käisid, räägivad, et tuba oli täis kaste, mille vahel oli kitsas rada lii- kumiseks. Vassel tellis kõiki ajaleht- ti kaks eksemplari, ühe arhiivi jaoks ja teise väljalõigete tegemiseks. Aastakümnete jooksul kogunes isegi tolaaegseid väikese mahuga lehti ilmselt üksjagu. Külameestele tundus Vasli juures kindlasti mõnigi asi imelik, tema kastide kogumine oli aga kõigil hambus. Kaste oli tal

muuhulgas vaja ka õunte säilitami- seks. Tänapäeval on see tavaline, aga tol ajal õunapuid nii palju ei olnud, et õunte pärast muret tunda. Lapsed sõid enamuse ilmselt väga kiiresti ära.

Ajalehtede kogumise kohta veel nii palju, et Vasli kaptenist vanem vend Ivan, kes 1944. aasta 22. sep- tembril oma purjekaga „Triina” Rootsi läks ja selle reisiga kirjanikud Underi, Adsoni ja Gailiti sinna viis¹, elas peaaegu 100-aastaseks. Kui ta 1996. aastal suri, siis ajalehe järele- hüüdes räägiti sellest, et tal olid kõik ajalehe Teataja ja Stockholmi Eesti Päevalehe numbrid kenasti alles hoitud ja köidetud.

Vassili Randmetsa eluajal oli tema see ammendamatu teadmiste- allikas, kelle poole kõik huvilised alati pöördusid, kui midagi Muhu kohta teada oli vaja. Ainu Kääni sõ- nade kohaselt tundis ta muhulaste käekäigu vastu elavat huvi ja küsis

¹ Selle reisi kajastamisega on imelik lugu. Nimelt öeldakse järelehüüdes, et Ivan Randmets viis oma purjekal kaasa 4 põgenikku. Muuseumide infosüsteemis MuIS öeldakse, et neid oli 54 ja tegelikult oli sel laeval 454 eestlast ja 70-80 eestirootslast.

alati kohtudes nende kohta uudiseid.

Randmetsa pärand Muhu muu- seumis on üle 300 nimetuse muse- aale. Osa andis üle tema õe Kristiina järeltulija Kalle Veskimeister vahe- tult pärast Randmetsa surma ja osa Veiko ja Kaia Veskimeister 2006. aastal. Käskkirjad andis üle Heino Kään.

Pärandi väärtuslikuma osa moo- dustavad Muhu ajaloo, kommete, rahvalaulude ja muu pärimuse kohta tehtud ülestähendused. Pisut on näiteid ka tema suurest rahva- luulekogust. Muhu Muuseumi asu- tamine oli Randmetsa südameasjaks ja ka selle asutamise nägi ta ise ära, kuigi Saaremaa Koduloomuuseumi filiaalina ja Juhan Smuuli muuseumi nime all.

Lisaks sellele on vanema põlve muhulased ja saarlased Vassili Randmetsale tänu võlgu Muhusse keskkooli asutamise eest ja Oris- saare Gümnaasium peab ennast Muhu Keskkooli õigussärglaseks, nii et taim, mille Randmets idanema pani, on vastu pidanud 72 aastat.

Vassili Randmets oli ka see, kes Muhus rahvariidekandmise meeste seas jälle päevakorda tõi.

Järgneb

V. Randmets lehma lüpsmas, JSM F 234:4 F, Muhu Muuseum, www.muis.ee/museaalview/1605896

Saare maakonna Aasta küla 2019

Saare maakonna Aasta küla 2019 aunimetuse antakse ühele küla/külade piirkonnale, mis on saavutanud märkimisväärsed tulemused külaelu arendamisel. **Tingimused:** Nähtav kogukonna positiivne areng ja külasisene koostöö viimase 3 aasta jooksul; Külaarenduslike ja kogukonda liitvate projektide/initsiatiivide edukas algatamine ja elluviimine, ajaloo talletamine; Ühistegevused külas ja koostöö kohaliku omavalitsusega; Avatus ja tuntuus maakondlikul ja/või üleriigilisel tasandil; Kehtiv või koostamisel küla/külade piirkonna/arenduskava. Saare maakonna Aasta küla 2019 **kandidaadiks** saab esitada igast Saaremaa valla osavallast ja Muhu vallast ühe küla/külade piirkonna. Kandidaate võivad esitada kõik maakonna elanikud, mitte- tulundusühingud, kohalikud omavalitsused, s.h ka osavallakogud jt organi- satsioonid. Kandidaadi esitamiseks kaasneb konkursil osalemise tasu 25 eurot, mille tasumise korraldab nominendi esitanu. Osalustasu tasutakse Saaremaa Kodukandi arveldusarvele EE451010220026561018. Ettepanekud esitatakse MTÜ Saaremaa Kodukandile reedeks, 30. detsembriks 2018 kell 16.00 vormikohasel ankeedil ja edastatakse meiliaadressil: saarekodukant@gmail.com Lähemalt leiad www.muhu.ee - uudised - 29.11.18

Mardid lasti sisse ka vallamajja.

Piret Lang

November oli noortekas tegus kuu – murdsime needust põgenemistoas, osalesime erinevate vahvate üritustega noorsootöönädalal ja Muhu sai endale uuesti noortevolikogu. Detsembris keskendume pühadetele.

Muhu noortevolikogu vasakult: Sebastian Magagni, Andrus Jõelet, Kaur Aaso, Henry Härm, Keidy Jõgi, Ivar Äkke, Andro Mardi, Sten Leppik, Simon Rohtlaan, Rainer Õue, Romet Noor, Aimar Äkke.

Liia Ots

Ohutus pürotehnika käsitlemisel aitab paremaid pühi pidada

Hiljuti toimus õnnetusjuhtum Pärnumaal, kus laste käes plahvatanud ilutulestiku raketi tõttu said kaks 12-aastast poissi tõsiseid käe- ja näotraumasid. Plahvatas aastaid tagasi poisi vanaisale kingitud ilutulestiku raketit, mida noormehed üritasid põlema süüdata.

Päästamet soovib rääkida lastega ilutulestiku ohtudest ning pürotehnika kasutamise ohtlikkusest tervikuna. Sellised õnnetused on alati traagilised, kuid need kõik on ennetatavad.

Asjakohane teavitustöö aitab kaasa tõsise probleemi teadvustamisele. Me kõik peame endale aru andma, et selliseid sündmusi meie ümber juhtuda ei tohiks. Kõik lõhkekehad, k.a ilutulestiku raketid, on ohtlikud ning igasugust lõhkeainet peab käsitlema ülimalt ettevaatlikkusega. Ilutulestikku kasutades tuleb järgida kõiki ohutusnõudeid, mis kasutusjuhendis välja on toodud.

Oluline on selgitada lastele pürotehniliste toodetega seotud ohtusid, vanusepiiranguid ning näidata eeskujulil ilutulestiku ohutult käsitlemist. Lastele tuleb välistada pürotehnika kättesaadavus. Seaduslikest piirangutest enam aitab õnnetusjuhtumeid vältida lastevanemate kasvatustöö. Pürotehnika väärkasutamine võib põhjustada tõsiste tagajärgedega õnnetusi.

Pürotehnilise toote ostmisel ja kasutamisel tuleb tähelepanu pöörata järgnevale:

- * Pürotehnilisi tooteid osta ainult selleks vastavat luba omavast müügikohast. Tooteid ei tohi osta turult või suvaliselt isikult tänaval. Pürotehniline toode peab omama kasutusluba või CE-märgistust. Lisaks peab olema tootele märgitud selle nimetus, tootja või importija nimi ja aadress, vanusepiirang kasutamisel, ohtlikkuse kategooria, ohu-

maa, kasutusjuhend ja käitumisjuhend juhiks, kui toode pärast süttamist ei rakendunud.

- * Kasutatud toodet üksnes kasutusjuhendis ettenähtud viisil. Oluline on silmas pidada ohumaad, süttamise viisi ja, mis kõige olulisem, vanusepiirangut.

- * Ilutulestikku hoia kuivas, ohutus ja lastele kättesaamatus kohas.

- * Enne toote kasutamist kontrolli, et sellel poleks mehaanilisi vigastusi. Vigastatud toode tuleb tagastada kohe müüjale.

- * Toote kasutamiseks tuleb valida õige aeg ja koht. Arvestada tuleb nii öörahu, ilmastikuolude kui toote ohutu kaugusega inimestest, hoonest ja sõidukitest (vähemalt 30 m). Kõige suuremaks probleemiks on hooletult kasutatud või korralikult toestamata ilutulestikurakettidest süttinud rõdud.

- * Inimeste, loomade suunas pürotehnikat visata ei tohi, ka ei tohi visata neid lõkkesse, kaminasse ega teistesse tulekolletesse.

- * Alkoholi juures ei tohi pürotehnilisi vahendeid kasutada. Pürotehnika kasutaja peab olema kaine ning võtma sellega endale vastutuse.

- * Ilutulestiku tegemisel ära hoida tooteid käes ega kummardu selle kohale. Sellisel käitumisel võivad tagajärjed olla tõsised ning õnnetus lõppeda vigastustega.

- * Kui toode ei rakendu, oota vähemalt 20 minutit enne selle üleskorjamist. Ära jätta sellist toodet vedelema ega viska prügikasti, vaid tagasta müüjale. Kahjutuks tegemiseks sobib ka toote viskamine vette.

- * Märka, kui lastele müüakse neile mitte eakohaseid või sobimatuid tooteid. Sekku, et võimalikke õnnetusi ära hoida.

Eva-Maria Rand
Lääne päästkeskuse
ennetusbüroo juhtivspetsialist

Kuivastu postipunkt Kuivastu sadama poes avatud T-L 10–18.

Piiri Taaskasutuskeskus on avatud detsembris R ja L 10–15, teistel päevadel kokkuleppel.

Hellamaa Raamatukogus näitus “Oh, kooliaeg...” avatud kuni 15. detsembrini.

Tehnoülevaatus

Teostame ka TRAKTORITE ülevaatus!

Tulekustuti taatlemine ja müük

Autode sisepesu

Autoremont

Kere, veermiku ja mootori remont

Varuosade tellimine

Sildade reguleerimine

Rehvitööd

Kerevenituspink

Diagnostika

Klaaside vahetus

Muruniidukite ja trimmerite hoiustamine ning hooldus

52 737 75 – alan@collester.ee

Ehitusteenused

Üldehitustööd, kanalisatsiooni- ja torutööd, elektritööd

Teehoovli teenus

Ekskavaator-laaduri teenus

JCB 4CX + erinevad kaevekopad + hüdrovasar

Transport (kraana + kallur)

Minitraktori teenus

Avant 520 + erinevad agregaadid

Sõelutud mulla, killustiku, liiva, paekivi ja raudkivi müük

Haagiste rent

50 675 02 –

paavo@collester.ee

Asume Soonda külas
vanas laudakompleksis.

Küttepuud:

3-meetrised koos koju toomisega 20 eur/ruum. Halupuud erinevas pikkuses, vastavalt tellija soovile. Võimalik tellida ka konteinerisse laotud küttepuud. Pakume kompleksiga küttepuude saagimis- ja lõhkumisteenust

Saematerjal:

Müüme kuiva saematerjali. Servamata lepa, haava, tamme, pärna, saare ja jalaka planku ning lauda. Aialatid männist ja haavast pikkus 3 meetrit. Aiapostid tammest, erinevad pikkused. Toodame vastavalt tellija soovile punn- ja põrandalauda erinevatest puuliikidest. Võimalik tellida poolpalgi mooduleid kuuride ja saunade ehituseks.

Tehnika:

Roomikekskavaator, kopplaadur, minilaadur, kallur-furgoon ja metsaveoautod ja palju erinevat põllumajandus ning metsatehnikat. Meie masinaparki on lisandunud kaks uut masinat. Minilaadur Avant, mis mahub igale tööplatsile, võimalik kasutada ka siseruumides ning kahjustab pinnast minimaalselt. Masinal on palju erinevaid töövahendeid. Kevadiseks metsseakahjustuste tasandamiseks on parim tööriist masinale paigaldatav vedrupiidega raudreha ning tasandusrest. Masina rendihind 22.-/h.

Pinnase- ja kannufrees, millega on kiirelt ja efektiivselt võimalik võsastunud või ebatasasane maa muuta murutraktoriga niidetavaks alaks. Seade sobib ka kitsaste külavaheteede freesimiseks ja tasandamiseks. Meetrise läbimõõduga tammekännu pinnasega tasaseks freesimisele kulub 5 minutit, purustab ka juured 20 cm sügavusel pinnases. Hind kujuneb vastavalt töömahule.

Haljastus:

Müüme huumuserikast sõelutud mulda haljastuseks. 10 eur / tonn
Sõelutud muld täiteks (sisaldab kuni 1,2 cm läbimõõduga kivi) 5 eur / tonn

Hobusesõnniku ja turbaga segatud kasvumuld 25 eur / tonn

Tänavakivi müük ja paigaldus, kivi hind alates (5.- m²)

Erineva fraktsiooniga killustikud, liiv ja kruus ning graniitkillustik.

Teede ja platside ehituseks freesasfalt.

Teostame:

Settekaevude tühjendust, teede väljakute ja aedade ehitust.

Rohkem infot: www.muhuvarahaldus.ee

Info ja tellimine:

50 97 679 või 53 00 25 20.

SEIKLUSORIENTEERUMINE
VÄLE PÄTT 2018

L 15. DETSEMBER
START MUHU SPORDIHOONEST
KELL 12.00
KONTROLLAJA LÖPP 16.00

REGISTREERIMINE:
saok.ee/vale-patt/

Soovid osta - müüa kinnisvara või vajad hüva nõu?

Võta ühendust: **Lauri Kolk**
Tel: +372 5191 2950,
lauri@adrem.ee
www.adrem.ee

Kõige ülevaatlikum info Muhumaa kinnisvarast! Adrem Kinnisvara tegutseb Saare maakonna kinnisvaraga juba aastast 2002!

Tähelepanu ülikiire interneti püsiühenduse soovijad!

Kuna eelmisel aastal DigiSaare poolt Saare maakonnas kogutud ülikiire interneti püsiühenduse soovijate andmebaas ei ole kasutatav riigi poolt korraldatud avaliku konkursi võitja Elektrilevi OÜ poolt, kes hakkab püsiühenduse rajamist maakondades korraldama, on vaja soovivaldus uuesti esitada Elektrilevi veebilehel. Loe lisaks ja esita soovivaldus www.elektrilevi.ee/kiireinternet

JÕULUKESS

Jõulukess ootab
aiagaleriisse & loovuspessasse
jõulukaarte ostma
või neid ise savist tegema
saarte uudiseid
ja retsepte vahetama
ise kingitust glasuurima
ja nime peale kirjutama
AVATUD JÕULUKOHVIK

Teeviidad ja telefoninumbriid
5102183 Marget
ja 5073417 Sulev
aitavad leida teeotsa
JÕULUKESSINI
LÕETSA KÜLAS
Jüri – Jaani TALUSTUUDIO
LOOVUSPESAS
kolmekuningapäevani 2019.

* Ostan korteri Liival. Telefon
512 3086.

Kirikuteated

EELK Muhi Katariina kogudus

Pühapäev, 9. detsember. Advendiaja 2. pühapäev. Kell 14 jumalateenistus armulauaga Muhi Hooldekeskuse kirikuruumis.

Esmaspäev, 24. detsember kl 19 jõuluõhtu jumalateenistus Muhi Katariina kirikus. Laulab Muhi segakoor, dirigent Leena Peegel. Teenib õp. H. Nelis. Organist Tiit Liventaal.

Teisipäev, 25. detsember kl 14 jumalateenistus armulauaga Muhi Hooldekeskuse kirikuruumis.

Esmaspäev, 31. detsember kl 14 jumalateenistus armulauaga Muhi Hooldekeskuse kirikuruumis.

Pühapäev, 13. jaanuar AD. 2019 kl 14 jumalateenistus armulauaga Muhi Hooldekeskuse kiriku-ruumis.

Koguduse hooldajaõpetaja Hannes Nelis, tel 529 1881
hannes.nelis@eelk.ee

EAÕK

Hellamaa Peetruse ja Pauluse kogudus: ülemapostlite Peetruse ja Pauluse kirikus on Jõuluõhtuteenistus 24. detsembril kl 15.00.

Rinsi Jumalaema Kaasani pühakuju kogudus

Teenib preester Toivo Treima, tel 5635 0051; toivo@eoc.ee

IN MEMORIAM

Meie hulgast lahkus

2. novembril 86-aastane Asta Mägi.

Tunneme kaasa omastele!

Näarikuu juubilarid ja sünnipäevalapsed

Hildegard Tüür	98 (10.1)
Armilda Kiik	95 (10.1)
Adele Vaga	92 (24.1)
Maimu Äkke	90 (14.1)
Leida Kirst	89 (22.1)
Eduard Vapper	89 (25.1)
Bruno Kollo	89 (30.1)
Maimu Parbus	88 (8.1)
Helga Tammik	88 (28.1)
Leida Mägi	87 (20.1)
Endel Veskimeister	87 (22.1)
Helju Maisalu	86 (20.1)
Vaiki-Johanna Prii	85 (9.1)
Koidula Vigla	85 (17.1)
Helvi Ots	85 (23.1)
Harri-Eduard Viik	83 (3.1)
Peeter Vingisaar	83 (8.1)
Meida Mereäär	83 (12.1)
Õie Väärtnõu	82 (1.1)
Helve Saartok	81 (1.1)
Õie Päästel	80 (17.1)

Meida Kamp	80 (27.1)
Hilja Pauts	80 (28.1)
Valve-Helgi Saarkoppel	75 (5.1)
Ants Sau	75 (22.1)
Andres Kingsep	70 (11.1)
Enno Õue	65 (16.1)
Malle Osjams	65 (30.1)
Imre Luur	60 (19.1)
Aare Süld	60 (23.1)
Ain Kerem	60 (25.1)
Ain Väli	60 (29.1)

Palju õnne!

Märkus: kes ei soovi oma sünnipäeva avaldada, palume sellest märku anda vähemalt kaks kuud enne, kuna Muhulane avaldab igas numbris mitte algava, vaid järgmise kuu sünnipäevalapsed.

* Vajame detsembriks **LIIVA KONSUMISSE** ilutulestikuletti (omaette box) **MÜÜJAT**. Palk 4 eurot neto + preemia. Töö pole raske. Helista kohe. Tel. 5039 655.

Hellamaa külakeskuses

KINOÕHTU 8. detsembril kl 19

"Võta või jäta"

KINOHOMMIK

11. detsembril kl 10

"Võta või jäta"

pilet 4 või 3 eurot

Orissaare Püharistil

14. detsembril kl 18

Ida - Saaremaa ja Muhi

PÄKAPIKUKOOL

õppemaks 2 eurot

info ja registreerimine:

orissaare.noortekeskus@saare.ee

või 527 8123 (Maidi)

Kallid muhulased! Olen kolmandat talve elamas teisel pool maa-kera Ameerika mandril Kanadas – imeliselt sõbralike inimeste keskel. Tahan soovida kõigile kodusaare elanikele südamerahu, heatahtlikku ja sõbralikku suhtumist üksteisesse. Õppigem seda meie saarel elavalt suurkujult Ivo Linnalt!

Lisan siia juurde ühe 100-aastase memme sõnad: Elu lühike on, ära viha kannu – eksijale südamest sa andeks anna. Välu valdab neid, kes leppida ei saa, leides rahu alles siis, kui meid katab maa.

Rahulikku jõuluaega!

Nuudi Innalt.

Üksilduse säras

Tundsin tubades vahaküünalde ja vaigu lõhna
vaikuse ja üksilduse lõhna
ammused kuuseehed särasid oma käidud ajas
vana naise naeratus säras
jõuludesse.
Irma Järvesalu

Jaanuari Muhulase materjalid on teretulnud 5. jaanuari õhtuni.

Toimetab Anu Pallas,
tel: 52 28 929, e-post: muhulane@muhi.ee
Muhulane ilmub kord kuus.
Internetis www.muhi.ee
Trükkitud Saaremaa Trükkikoda 450 eks.
Hind 30 eurosent